

Innholdsfortegnelse

1. Hensikt og målsetting	3
2. Tidslinje for spesialiseringsperioden	4
2.1. Beskrivelse av avdelingen	4
2.2. Utdanning	5
2.3. Veiledning og faglig utvikling	5
2.4. Supervisjon	6
2.5. Felles kompetansemål (FKM)	7
2.6. Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål og egnethet	8
2.7. Internundervisning	8
2.8. Forskningsaktiviteter	9
2.9. Evaluering og revisjon av utdanningsplanen	9
2.10. Annet	9
3. Vedlegg	10
3.1. Individuell utdanningsplan	10

1. Hensikt og målsetting

Denne utdanningsplanen gjelder for spesialiteten fødselshjelp og kvinnesykdommer ved Sykehuset Østfold, som etter gammel ordning har gruppe 1 status.

Denne utdanningsplanen er en revisjon av tidligere generell utdanningsplan og gjelder fra dags dato og inntil videre. Utdanningsplanen revideres årlig av utdanningsutvalget. Den er nå tilpasset den nye spesialist forskriften som tredder i kraft 01.03.2019. Utdanningsplanen er rettet mot leger i spesialisering (LIS) ved kvinneklinikken, Sykehuset Østfold. Som grunn for planen ligger spesialistkomiteéns målbeskrivelse og læringsmål. Oppnådde læringsmål skal være grunnlaget for spesialistgodkjenningen.

Målet er å utdanne spesialister som kan ivareta følgende oppgaver:

- Å inneha en overordnet stilling ved en gynekologisk/obstetrisk avdeling
- Å drive spesialistpraksis/poliklinisk arbeid på selvstendig grunnlag

Spesialiteten krever bred kunnskap og ferdighet og evne til et godt samarbeid i bredere medisinske fagmiljøer, f.eks. med allmennpraktikere, kirurger, indremedisinere, onkologer, pediatere, psykiatere og dermatologer. Det daglige arbeidet krever dessuten nært samarbeid med jordmødre, sykepleiere og hjelpepleiere. Det er lagt stor vekt på etikk, kommunikasjon, brukermedvirkning, helsesystemkunnskap, samhandling og annen kunnskap.

Spesialiteten er først og fremst en del av annenlinjetjenesten i helsevesenet. Den bistår primærhelsetjenesten med faglige råd, utredninger, behandling og tilrettelegging av videre oppfølging og kontroller. Spesialisten deltar aktivt i forebyggende medisinsk arbeid, der svangerskapskontroller og forholdet til helsestasjoner står sentralt. Spesialisten er hovedsakelig knyttet til institusjonshelsetjenesten, men det er mulighet for et variert faglig arbeid i selvstendig spesialistpraksis.

Mesteparten av utdanningsforløpet vil foregå tilknyttet kvinneklinikken, da de fleste læringsmål vil kunne oppnås internt på avdelingen, med ett års intern rotasjon til kirurgisk avdeling. De av læringsmålene som omhandler mer avansert gynekologisk cancer vil kunne oppnås via en ekstern rotasjon til OUS, her dreier det seg om en periode på 6 mnd hovedsakelig til DNR.

Læringsmål for spesialistutdanningen

LIS skal, i løpet av utdanningstiden, tilegne seg en bred teoretisk og praktisk kompetanse der alle læringsmål skal være godkjent. Dette inkluderer kunnskap om anatomi og fysiologi samt operasjons- og forløsningslære. Det skal være et strukturert utdanningsløp som skal fremgå av en individuell plan for den enkelte lege. Læringsmålene kan stort sett oppnås i egen virksomhet, samt rotasjon til OUS da vi ikke klarer å oppnå fullstendig kompetansenivå innen deler av onkologien. En del av læringsmålene oppnås via intern rotasjon til kirurgisk avdeling ved sykehuset, hvilket vi har en avtale om. Læringsmålene oppnås ved daglig klinisk arbeid, selvstudium av faglitteratur, veiledning via veileder, internundervisning i avdelingen og kurs og deltagelse i faglige møter/kongresser. Det foreligger nå også en muntlig avtale med fertilitetsavdelingen Sør om hospitering, slik at LIS også får observert og fulgt opp den praktiske utførelsen av ivf behandlingen. LIS skal tilegne seg de nødvendige tekniske ferdigheter i diagnostiske prosedyrer, arbeid på poliklinikk og virksomhet på fødeavdeling og operasjonsstue. Det vil også bli økende bruk av simuleringstrening.

I fødselshjelp og kvinnesykdommer står holdningsutvikling og en fortløpende diskusjon av etiske spørsmål helt sentralt og er en svært viktig del av utdanningen. Målsettingen med avdelingens utdanningstilbud er således å gi en bred teoretisk og klinisk utdanning som leder til spesialistgodkjenning ut fra Spesialistforskriften og spesialitetens læringsmål.

2. Tidslinje for spesialiseringsperioden

Spesialiseringen forventes å ta 4-5 år der man starter med en opplæringsperiode etterfulgt av arbeid under supervisjon, intenrundervisning og kurs. Det legges opp til at rotasjon til kirurgisk avdeling og OUS skjer mot slutten av perioden. Oppgaver tilpasses etter hvert som LIS utvikler seg under tett oppfølging av veiledere og supervisører.

2.1. Beskrivelse av avdelingen

Kvinneklinikken er en del av klinikk for kvinne-barn. Kvinneklinikken har et primært opptaksområde som omfatter Østfold fylke, sydlige deler av Akershus samt med avtale om fødselshjelp i Nordre Bohuslän, Sverige. Dette representerer en befolkning på ca 270.000.

Avdelingen har 16 overlegestillinger hvorav 16 er besatt. Det finnes 10 LIS-stillinger, alle besatt. Avdelingen ledes av avdelingssjef som er utdannet jordmor, i nært samarbeid med medisinskfaglige rådgivere i gynekologi og obstetikk. Avdelingssjef rapporterer til klinikkssjef, klinikk for kvinne-barn.

Avdelingen har sin hovedvirksomhet ved Sykehuset Østfold Kalnes, der føde- og barselenhetene, samt gynekologisk sengepost er sentralisert og de ligger alle på ett plan. All dagkirurgi ved Sykehuset Østfold drives ved den dagkirurgiske enheten i Moss. Kvinneklinikken har også gynekologisk poliklinikk ved Sykehuset Østfold Moss.

Ved Sykehuset Østfold Kalnes finnes gynekologisk poliklinikk, øyeblikkelig hjelp poliklinikk, urodynamisk poliklinikk, samt all obstetrisk poliklinisk virksomhet. Operasjoner på inneliggende pasienter skjer ved sentraloperasjonen. Avdelingen har pr i dag gruppe 1 status.

I området fødselshjelp gir avdelingen sammen med barne- og ungdomsklinikkens nyfødttintensiv, service for hele populasjonen hvor det for tiden finnes høy kompetanse innen så vel obstetikk som nyfødttmedisin. Det finnes en bred og høy kompetanse innen området føtomaternel medisin, operativ forløsning og neonatal intensivpleie. Det er leger med erfaring fra tertiære sentra som har det medisinsk faglige ansvaret innen obstetikk. Dette innebærer at det for tiden foreligger et meget lite behov for å sende pasientene til tertiære enheter annet enn ved enkelte tilfeller der tilstanden krever umiddelbar behandling av spesialister som kun er representert ved universitetssykehusene, f.eks. barnekirurgi, thoraxkirurgi samt intervensjonsbehandling ved immuniseringer. Helse Sør-Øst har imidlertid bestemt at gravide med truende prematur fødsel til fullgått uke 27+6, samt en del gynekologisk onkologisk kirurgi, skal være sentralisert til Oslo Universitetssykehus.

Ved kvinneklinikken forløses ca. 2800 kvinner pr. år. Omtrent 1500 kvinner behandles inneliggende på gynekologisk sengepost og majoriteten gjennomgår operative inngrep. Vi har et økende antall dagkirurgiske inngrep og omtrent 26.000 konsultasjoner ved kvinneklinikkens poliklinikker. Avdelingen er seksjonert i en obstetrisk og en gynekologisk seksjon med en systematisk rotasjon mellom seksjonene for LIS. Det er også en viss variert arbeidsaktivitet for overleger, dette for å sikre en høy kompetanse under vakttid og beholde kunnskap i et bredt spekter.

Sykehuset har en moderne bibliotekjeneste som yter meget god service. Via internet og Medline kan litteratursøkinger lett utføres fra avdelingen. Sykehuset abonnerer på sentrale fagtidsskrifter innen området fødselshjelp og kvinnesykdommer, og oppbevarer disse tidsskriftene på avdelingens møterom/bibliotek. Flere tidsskrifter er elektroniske og kommer direkte til hver enkelt leges mail boks.

Avdelingen har som målsetting å få leger med spisskompetanse innen sentrale områder i faget. For tiden finnes slik spisskompetanse innen området føtomaternel medisin, manuell og operativ obstetikk, gynekologisk onkologi, urogynekologi, analinkontinens (samarbeid med gastroenterolog/-kirurg) samt behandling av blødningsforstyrrelser hos kvinner. Forskningsaktiviteten har økt de siste årene der også LIS er

engasjert. Avdelingen har som mål at man hvert år enten skal publisere en artikkel eller presentere et arbeid på møte/kongress.

Vi har en jordmor, overlege og en konstituert overlege i stipendiat.

Ved Sykehuset Østfold finnes en forsknings- og utviklingsavdeling som ledes av lege med doktorgrad og forskerkompetanse. Forskningsavdelingen bistår de kliniske avdelingene under utvikling og forskningsarbeid, både praktisk og økonomisk. Kvinneklinikken har en egen forskningsgruppe.

En av våre overleger har nå gjennomført TTT kurset med mål om at vi enda mer organisert og regelmessig får trent praktisk obstetrikk på dukke. Vi har to relativt nye dukker. Kvinneklinikken er inndelt i fagområdene obstetrikk og gynekologi. Avdelingen har 5 seksjonsoverleger som har det medisinske faglige ansvaret for hhv. føde/barsel, gynekologi, dagkirurgi, uro/gyn poliklinikk og fødepoliklinikk.

Avdelingen har 9-delt primær- og 10-delt sekundærvaktordning med begge til stede på sykehuset, i tillegg er tertiærvakt tilstede utover ettermiddagen, og er ellers tilgjengelig for tilkalling. Ved avdelingen har hver lege en individuell tjenesteplan. For tiden er det likt for alle LIS på drøyt 44 timer pr. uke. 4 timer pr. uke er avsatt til individuell fordypning. For de leger som driver med forskningsprosjekt planlegges periodevis tid for forskningsarbeid og vedkommende blir da tatt ut fra klinisk tjeneste.

Sykehuset Østfold samarbeider med Universitetet i Oslo og har jevnlig medisinstudenter. Medisinstudentene har også tjeneste og undervisning ved kvinneklinikken.

2.2. Utdanning

Utdanningsutvalget består av en leder, avdelingssjef, representant for LIS. Disse møtes regelmessig. LIS arbeider under supervisjon av overlege og vi tilstreber rask tilbakemelding. Den nye arbeidsplanen for LIS er gjort opp med hensyn til å forbedre kontinuiteten i pasientbehandlingen. Arbeidsplanene blir fulgt opp av hver enkelt veileder i samarbeid med LIS slik at LIS får tildelt oppgaver for å oppnå nødvendig kompetanse på alle felt.

Hver morgen samles legene til morgenmøte for rapportering og diskusjon om kasus og hvert slikt tilfelle gir muligheter for diskusjon av både faglig og etisk karakter. Operasjonsprogram settes opp av seksjonsoverlege gynekologi i samarbeid med programansvarlig sykepleier. Hver onsdag går man gjennom den kommende ukes program, både hvem som skal operere, indikasjon og eventuelle utfordringer. Avdelingen praktiserer SDI (samme dags innleggelse) der de fleste pasienter da er ferdig utredet før innleggelse operasjonsdagen.

I samarbeid med den enkelte kandidatens veileder og avdelingssjefen planlegges utdanningen ut fra hver enkelt LIS sin individuelle utdanningsplan, der læringsmålene er utgangspunktet.

2.3. Veiledning og faglig utvikling

Hver LIS som begynner på avdelingen får innen 2 uker tildelt en veileder, og en første veiledersamtale skal være gjennomført i løpet av svært kort tid.

Alle overleger har ansvar for at undervisningen og tjenesten kan gjennomføres tilfredsstillende, men veilederen har et spesielt ansvar. Fra avdelingens side er det bestemt månedlige veiledningssamtaler med unntak av sommermånedene. Til sammen 10 veiledningssamtaler i året. Hver kandidat er pålagt to ganger pr. år å gi utdanningsutvalget en skriftlig rapport om veiledersamtalen, som skal foregå innenfor den ordinære arbeidsplan.

Avdelingen har som et prinsipielt krav at den som er utsett til veileder har gått formelt veilederkurs.

Hver kandidat under utdanning er pålagt å komme med en individuell utdanningsplan, opprettet i samråd med veileder og avdelingsoverlege, senest i februar måned hvert år. Utdanningsplanen bør følge den mal som er anbefalt av legeföreningen.

Som ledd i den nye spesialistforskriften med økt fokus på veiledning har avdelingen nå utdannet 4 superveiledere som hver har sin egen veiledergruppe, i tillegg til at de har individuell veiledning. Dette tror vi vil gjøre veiledningen mer effektiv og at gruppetilhørigheten vil kunne gjøre læringen mer motiverende og ikke minst gjennomførbart i en aktiv hverdag. I tillegg vil kvaliteten på veiledningen bli lettere å følge opp. Planlegging av veiledning har derfor også vært lettere å gjennomføre. Det er satt av tid til dette i arbeidsplanen.

Plan for arbeidsmåter

I utdanningskravene til nye LIS ligger en intern opplæring med krav til dokumentasjon, oppfølging og evaluering av arbeidet for å sikre at den medisinske virksomheten utøves i overensstemmelse med dagens profesjonelle standard og i henhold til pasientens behov. En fullgod medisinsk journalføring og en nøyaktig koding som muliggjør en fortløpende vurdering av arbeidet, er grunnleggende for sikkerhet og evaluering. Nå vil veilederne gå ut i fra de læringsmål som er satt og de krav til prosedyrer som ligger i den. Det vil hovedsakelig være veiledere sammen med alle supervisører som vil sammen kunne diskutere og godkjenne kandidatens ferdigheter.

Utdanning av spesialister pågår daglig i den vanlige driften. Et uformelt mester/svenn forhold har utviklet seg innen avdelingen.

Helt ferske LIS gjennomgår en introduksjonsperiode på 6 uker, da det gis muligheter på fødeavdelingen under veiledning av jordmødre og/ eller eldre lege å førløse normalpasienter, vurdere obstetriske tilfelle og gjennomgå en viss teoretisk og praktisk opplæring av ultralyddiagnostikk, både obstetriske og gynekologisk. Kandidaten går i løpet av denne tiden sammen med en av de mest erfarne assistentlegene på vakt. Det tilstrebes at LIS deretter inngår i det obstetriske teamet, da vaktene er en utfordring der den akutte obstetrikken dominerer.

Ved poliklinisk arbeid har LIS i hele utdanningsperioden muligheter til å konsultere overordnet kollega. En overlege skal alltid være tilgjengelig for konsultasjon. Det er naturlig at dette utnyttes i større grad i begynnelsen.

Den operative ferdigheten trenes gjennom i første rekke å assistere overordnet lege og deretter operere med erfaren kollega som assistent. Overordnet kollega skal godkjenne før kandidaten opererer alene eller med assistanse av mindre erfaren kollega. Operasjonslista føres av kandidaten og gjennomførte operasjoner dokumenteres. Det er nå også innført flittig bruk av simulering og avdelingen deltar i BOKSEN GÅR-prosjektet

Evaluering av ferdigheter gjøres fortløpende sammen med veiledere og avdelingssjefen. Feedback gis kontinuerlig av alle overleger, men spesielt ansvar pålegges veilederen og seksjonsoverlegene. I tilslutning til den regelmessige arrangerte medarbeidersamtalen med avdelingssjefen, kan fremskritt og planlegging for tiltak innenfor områdene der kandidaten er mindre god eller usikker på, diskuteres og planlegges.

2.4. Supervisjon

Se plan for arbeidsmåter, kap. 2.3.

2.5. Felles kompetansemål (FKM)

FKM i Sykehuset Østfold inneholder emnene:

- Etikk
- Forskningsforståelse
- Kommunikasjon
- Kunnskapshåndtering
- Kvalitet- og pasientsikkerhet
- Lovverk
- Pasient- og brukermedvirkning
- Samhandling
- Systemforståelse, organisasjonsutvikling og ledelse

FKM skal integreres i hele utdanningsløpet til LIS og samordnes i stor grad på foretaksnivå. SØ har hatt en arbeidsgruppe med representanter fra ulike spesialiteter i sykehuset til å beskrive læringsaktiviteter tilknyttet de enkelte læringsmål i FKM.

Læringsaktiviteter FKM

Læringsmålene i FKM oppnås gjennom følgende læringsaktiviteter:

- 1:1-veiledning

Hver LIS 2/3 skal sammen med veileder gjennomføre og dokumentere i Kompetanseportalen Dossier, minimum 10 veiledningssamtaler i året. Estimert tidsbruk per gang er ca. 45 minutter.

- Gruppeveiledning/seminar

SØ har på bakgrunn av gode erfaringer med LIS 1 valgt samme inndeling av fagområdene i felles kompetansemodul for gruppeveiledning/forskningsseminar som for LIS 1. Hver gruppeveiledning blir på tre timer og settes opp fire ganger i året, slik at LIS 2/3 skal kunne melde seg på når det passer. Hver LIS 2/3 gjennomfører én gruppeveiledning innen temaene «Kvalitet, pasientsikkerhet, lovverk og etikk» og «Medvirkning, opplæring, samhandling, kommunikasjon» i tillegg til forskningsseminaret.

Forbedringsarbeid

SØ har besluttet at LIS 2/3 i løpet av sin utdanningstid gjennomfører et forbedringsarbeid etter følgende kriterier:

- Forbedringsarbeidet skal organiseres i drift som et prosjektarbeid som pågår over en viss tid
- Introduksjon til arbeidet (undervisning) kan skje enten via internundervisning/morgenmøter (favner da også overleger) eller via kurs/instruksjonsfilm
- Temaer til prosjekt initieres enten av klinikk, forskningsavdelingen eller LIS
- Prosjektarbeidet til LIS godkjennes enten av veileder eller leder/klinikkledelse

Veilederkurs for leger

Sykehuset Østfold tilbyr lokale veilederkurs fire ganger i året. Kurset går over én dag og tar for seg temaene supervisjon og veiledning. Veiledningskurset er obligatorisk for alle LIS.

Nasjonale kurs

Det er også krav til å gjennomføre noen nasjonale kurs

- Administrasjon og ledelse (30 timer)
- Sakkyndighetsarbeid

Klinisk drift

Praktisk trening i ulike temaer i FKM skjer også via klinisk drift.

2.6. Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål og egnethet

Evaluering av LIS' faglige progresjon gjøres fortløpende både sammen med supervisør og først og fremst sammen med veileder. Avdelingen legger opp til en åpen dialog omkring dette slik at eventuelle utfordringer ikke skal være vanskelig å ta opp.

Noe vil også bli tatt opp i form av regelmessige medarbeidersamtaler med avdelingssjefen.

Når det gjelder vurdering av egnethet for faget er dette noe som diskuteres blant supervisører og veileder, samt LIS selv. Her legger vi opp til en åpen og ærlig dialog.

Godkjenning av læringsmål gjøres også via dialog mellom supervisører, veileder og LIS selv, og det godkjennes fortløpende hovedsakelig via veileder.

2.7. Internundervisning

Strukturert undervisning foregår hver fredag fra kl 08.15 (0830) – 10.00. Både LIS og overleger holder faglige innlegg, LIS har ansvar for at sentrale emner i spesialiteten gjennomgås. I tillegg er det satt av 30 minutter per uke (hver onsdag) til tidsskriftreferater, referat fra kurs og lignende. Mandager og tirsdager er det på morgenen satt av litt tid til gjennomgåelse av kasuistikker, utenom at vi også har patologimøte en gang i mnd, og samarbeidsmøte med onkologisk avdeling regelmessig.

1 gang i året arrangerer avdelingen et fagmøte for området spesialister og avdelingens leger (KK-forum). Vi inviterer foredragsholdere og presenterer også egen kunnskap. Dette kommer i tillegg til den obligatoriske undervisningen. Jordmødrene organiserer fagdager flere ganger i året. Dette er legene ofte med på, både ved å holde foredrag og aktivt delta i praktiske øvelser. Akuttdagene er 2 ganger i året, og er obligatoriske for alle legene og medisinsk personalet ved fødeavdelingen.

En forutsetning for godt utbytte av internundervisningen er at alle leger bidrar aktivt med foredrag innen forskjellige temaer.

Selvstudier

I utdanningskandidatenes arbeidsplan inngår ukentlig 4 timer for personlig fordypning. Kandidaten skal lære seg å skaffe kunnskap og holde seg à jour med fagets utvikling. Avdelingen bistår med tilgang til Internet og Medline, oppdaterte sentrale bøker innenfor faget inkludert også perinatal medisin, indremedisinsk og kirurgiske verk.

Sykehuset abonnerer via bibliotekstjenesten på 11 internasjonale tidsskrifter innen faget obstetrikk og gynekologi og disse oppbevares i avdelingens møterom/bibliotek. På sykehusets bibliotek finnes dessuten allmenne medisinske tidsskrifter. Biblioteket yter meget god service ved de tilfellene der det er ønske om kopi av medisinske artikler.

2.8. Forskningsaktiviteter

Kvinneklinikken har egen Forskningsgruppe som er underlagt Forskningsavdelingen ved SØ. Avdelingen er med på flere store multisenter forskningsprosjekter som, PreventADALL, Induksjonsstudien og LAPS studien. Sistnevnte er utgående fra SØ og fikk i desember 2018 akseptert den første artikkelen fra LAPS studien i The Lancet.

Avdelingen har to overleger med PhD grad, hvorav den ene leder forskningsgruppen og har 20 % post doc stilling og er veileder for 2 av avdelingens stipendiater. Avdelingen har 3 stipendiater som er påmeldt PhD programmet hvorav en er lønnet av Helse SørØst og to er lønnet av Forskningsavdelingen SØ. De fleste LIS er eller har vært involvert i ulike forskningsprosjekter/kvalitetsarbeid.

2.9. Evaluering og revisjon av utdanningsplanen

Se innledning.

2.10. Annet

Ta gjerne kontakt med avdelingssjef ved spørsmål til utdanningsplanen.

3. Vedlegg

3.1. [Individuell utdanningsplan](#)